

Flórián Tibor:

AMERIKÁBA ÉRKEZTEM

/Válasz Vasváry Ödönnek az Amerikai Magyar Világ január 10-i számában "Nem megyek Amerikába" címen írt cikkére/

Vallomással kezdem. A második világháboru előtt Kolozsváron és Szamosujváron éltem. 1928-ban keskeny, hegyi ösvényen indultam el az erdélyi magyar irodalmi élet felé. Ködben és hóban, kísértet-fák között lépegettem. Az irányt Kuncz Aladár és Szentimrei Jenő mutatták a jelekkel megjelölt, biztosabb utak felé. Később Erdély próféta-lelkü poétája, Reményik Sándor világított nekem. 1930-ban már a harmadik /Tamási Áron korosztálya utáni/ erdélyi irónemzedék szervezői között voltam. 1931-ben adta ki a kolozsvári Minerva Rt. "Uj Arcvonal" c. antológiánkat, mely nemzedékünknek első, együttes jelentkezése volt.

Szükségesnek érzem elmondani az előzményeket. Az antológia előszavának megírására és a kéziratok átszűrésére Reményik Sándort kértük föl. Reményik Sándor megírta az előszót, de a kéziratok átnézése után 2 fiatal novellistánkat arra kérte, hogy néhány művészietlen, propaganda- /korai népidemokrata-/ mondatot kicseréljenek, illetve művészibb formában írjanak meg. A felszólított két társunk visszautasította Reményik kérését, és azt követelték tőlünk, hogy ne fogadjuk el Reményik Sándor már megírt előszavát, hanem Tamásit kérjük arra, hogy előszót írjon kötetünkhöz.

Néhány nap múlva megtörtént Kolozsváron a nagy találkozó. A Szent Egyház utcai Palace kávéházban, törzsasztalunknál, egyszerre jelent meg Reményik Sándor, zsebében az antológiánkhöz írott előszó kéziratával és - két rebellis társunk meghívására - Tamási Áron. Mint ilyenkor lenni szokott két lázadó barátunk vitte a szót. Kijelentették, hogy törekvéseinkhez Tamási Áron áll közelebb, s ő felkérésükre vállalta is antológiánk előszavának megírását.

Mi mindenképpen meg akartuk őrizni fiatal csoportunk egységét, de azt is el akartuk kerülni, hogy Reményik Sándort megsértsük. Miután két barátunk nem tudott többséget szerezni Reményik Sándor előszavának a Tamási Áronéval való kicseréléséhez, azzal az ötlettel próbálkoztak, hogy antológiánkhöz mind a ketten írjanak előszót. Ez a javaslatuk sem tudott győzni, mert ők elsőnek - az általuk utólag felkért - Tamási Áron előszavát szerették volna közölni. Így, mint egyetlen egység-mentő megoldást mindnyájan elfogadták azt a javaslatomat, hogy antológiánk előszó nélkül jelenjék meg.

A történetek hatására és válaszul írta meg a következő hetekben Reményik Sándor 3 híressé vált versét: "Fáklya-futás", "Elefánt-csonttorony 1931-ben" és a "Rádióba mondom" címűeket. Döntésünk másik következménye pedig az volt, hogy Dsida Jenő - Reményik Sándorhoz való ragaszkodásának bizonyítására - a nyomdából kérte vissza már félig kiszedett kéziratait.

Az Uj Arcvonal azonban - a magános csillagnak maradt - Dsida Jenő nélkül is a harmadik erdélyi magyar irónemzedék és az ifjúság antológiája lett. Még anyagi alapjának legnagyobb részét is az erdélyi magyar ifjúság adta össze, akikhez körlevéllel fordultunk. Néhány év múlva pedig a pécsi Egyetemi Kisebbségi Intézet és 5 város /Köztük Budapest/ hívott meg bennünket magyarországi vendégszereplésre.

Ehhez az erdélyi irónemzedékhez tartozott dr. Jancsó Elemér irodalomtörténész is. /Ma a kolozsvári egyetem tanára./ Jancsó Elemérhez őszinte barátság fűzött, és otthonában, vagy a Palace, majd a New York kávéházban lévő törzsasztalunknál gyakran tárgyaltunk arról, hogy kisebbségi életünk egyre szűkülő keretei közül miként lehetne kilépni és hosszabb utazást tenni a nyugati világ szabadabb tájain. Különösen az Egyesült Államok vonzott minket akkor, és szeretnénk volna többet tudni az amerikai magyarok életéről. A Pásztor-tűz szerkesztőségében néha egy-egy amerikai magyar lap is kezünkbe került, s egy idegen világ szabad áramlata csapott meg minket. Vágyamat Amerika megismerésére az is fokozta, hogy a 30-as évek vége felé néhány levelet váltottam két első kötetem értő és messzire látó kritikussával, Reményi Józseffel, akit úgy emlegettünk, mint a magyar irodalom amerikai követét.

Mély elkeseredéssel vettük tudomásul, hogy nyugati utunk és amerikai látogatásunk terveit elsodorta a második világháború. Akkor még nem tudtam, hogy engem éppen a 2. világháború forgószele tép majd ki Erdélyből és 1949 őszén - testi és lelki megpróbáltatások után - Amerikába sodor.

A kedves olvasó bocsánatát kérem, hogy csak itt érkeztem el tulajdonképpen a Vasváry Ödön nagyszerű cikke által felvetett problémához, az Amerikába való kivándorlás által okozott lelki válsághoz, a gyökértelenséghez és csak a halállal elhamvadó honvágyhoz.

Vasváry Ödön cikkében nem foglalt állást, nem felelt arra a kérdésre, hogy vajon Krudy Gyulának volt-e igaza, aki az Amerikába

szóló meghívást nem fogadta el. Krudy Ázegény volt, de mégsem akart akart "hajóra ülni, vonatra szállni, idegen emberekkel idegenkedni". Azt mondta, hogy a tizenötezer dollár "nem ér meg nekem annyit, hogy vándormadárrá tudjak válni, hogy távoli szemlélője legyek hazámnak egy közömbös csillagról, hogy ne halljam többé hazai hangjainkat, ... hogy megismerkedjem egy új betegséggel, a honvágygal. Azt hiszem minden betegség között ez a honvágy nevű az egyetlen, amely elviselhetetlen. Hát pénzért vegyek magamnak betegséget, amikor ugyanis van belőle elegendő?..."

Vasváry Ödön ezzel a kérdéssel fejezi be cikkét: "Vajon igaza volt-e" Krudynak?

Megértem, hogy 80 év tapasztalatai és egy hosszú amerikai élet után miért nem felelt Vasváry Ödön a saját maga által föltesztelt kérdésre. Jól tudja ugyanis, hogy erre a kérdésre nincs egyetemes érvényű felelet. Ezt a problémát, ezt a betegséget mindenkinek a saját egyéni adottságai szerint kell megoldania és legyőznie.

Én sem kísérlem meg tehát olyan orvosságot ajánlani, amely mindenkint meggyógyíthat, vagy legalább is életképesse tehet egy idegen földrészen. Csak arról a gyógymódról beszélek, melyet saját betegségem gyógyítására alkalmaztam, vagy pontosabban: alkalmazott a véletlen.

Ennek a gyógymódnak a megértéséhez is szükségesnek tartottam a hosszú bevezetőt indulásomról, és arról, hogy a kisebbségi élet atmoszferikus nyomása alól és a második világháború által végiggázolt Európából jöttem a szabad Amerikába.

Az első tizenöt évben családomnak éltem és a munkának. Nem értem rá önmagammal törődni. Mégis minden nap tudomásul kellett vennem, hogy idegen földön vagyok, idegenek között, és bármit is teszek, gyökértelenül kell élnem. 15 évig az emésztő honvágy emelkedő és süllyedő hullámai között - New Brunswickon, New Yorkban és Englewoodon - viaskodtam az életért. Minden órában közel a fulladáshoz.

5 évvel ezelőtt találtam rá a Millstone Ridge-i erdőben/Conn./egy Erdéllyel hangulatában rokon tájra. Az első ott töltött nyár után már tudtam, hogy ehhez a tájhoz tartozom. Éreztem, hogy hajszálgyökereim nőttek a Millstone Ridge-i talajba. Éreztem, hogy újra magamra találtam, és anélkül, hogy elhagytam volna Amerikát, visszatértem Erdélybe.

A Millstone Ridge-i erdőben töltött nyarak ébresztettek rá Reményik Sándor versének, "Omnia mea mecum porto" mély igazságára.

"Omnia mea mecum porto", mindenemet magammal hordozom. ^{20m!} Nem vesztettem el szüleimet, sem régi barátaimat. Nem vesztettem el a házat, amelyben születtem, sem a házakat, amelyben éltem. Nem az országot és nem a hazát. Az Ország és a múlt - bármerre is járok - bennem éli elfogyhatatlan életét, és azzal, hogy magyarul gondolkodom és beszélek, magyarul írok, mások számára is láthatóvá teszem.

Nasvály Ödön bátyámnak
tisztelettel és szeretettel
New York, 1971. január 24

Flórián Tibor